

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет менеджменту

Кафедра готельно-ресторанної справи та організації бізнесу

САНАТОРНО-КУРОРТНА СПРАВА

Методичні рекомендації

для практичних занять та самостійної роботи здобувачів першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Готельно-ресторанна справа»
спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа»
денної та заочної форми здобуття вищої освіти

УДК 369.223.23-048.42

C18

Друкується за рішенням науково-методичної комісії факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету від 01.09.2023 року протокол № 1.

Укладач:

С.І. Павлюк – канд. екон. наук, доцент кафедри готельно-ресторанної справи та організації бізнесу, Миколаївський національний аграрний університет.

Рецензенти:

Т.Г. Олійник – канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет;

А. В. Кем – директор готельно-ресторанного комплексу «Золотий фазан».

ПЕРЕДМОВА

Освітня компонента «Санаторно-курортна справа» розрахована на здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа» денної та заочної форми здобуття вищої освіти, що забезпечує систему знань та вмінь щодо теоретичних і практичних основ курортології й санаторно-курортного лікування.

Особлива роль санаторно-курортної справи розкривається в результатах діяльності яка направлена на лікування, профілактику та оздоровлення людини, використовуючи природні лікувальні ресурси. Формування сучасного ринку санаторно-курортних послуг зумовлене зростанням популярності здорового способу життя і потреби населення в якісних та доступних послугах. Підвищення попиту на санаторно-курортні послуги та зростання конкуренції на туристичному ринку зумовлює необхідність пошуку й впровадження нових більш ефективних методів розвитку санаторно-курортних закладів та їх переорієнтації і модернізації відповідно до вимог споживачів, з метою забезпечення зростання їх конкурентоспроможності на вітчизняного ринку санаторно-курортних послуг.

Мета дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти, спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа» системи знань та вмінь щодо практичних основ курортології та санаторно-курортного лікування.

Завдання дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти системи знань про санаторно-курортне обслуговування та лікувально-оздоровчий туризм; специфіку та принципи функціонування закладів санаторно-курортного профілю, про особливості їх туристичного, економічного та соціального потенціалу.

Предмет дисципліни: теоретичні і практичні основи курортології й санаторно-курортного лікування.

Методичні вказівки містять рекомендації та регламентують послідовність здійснення і зміст семінарських (практичних) занять, сучасні кейси для обговорення, та призначені допомогти здобувачам вищої освіти у виконанні практичних занять й самостійного опрацювання матеріалу.

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми діяльності суб'єктів готельного і ресторанного

бізнесу, що передбачає застосування теорій та методів системи наук, які формують концепції гостинності і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя;

- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Фахові компетентності:

- розуміння предметної області і специфіки професійної діяльності.

Програмні результати навчання:

- аналізувати сучасні тенденції розвитку індустрії гостинності та рекреаційного господарства;

- зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

ЗМІСТ

Передмова	3
Змістовний модуль 1. Основи санаторно-курортної справи	6
Тема 1. Становлення санаторно-курортної справи	6
Тема 2. Основи медичної кліматології	7
Тема 3. Бальнеологія та бальнеотехніка	8
Тема 4. Основи грязелікування	10
Тема 5. Термотерапія в санаторно-курортному лікуванні	11
Тема 6. Фітотерапія й апітерапія в курортній практиці	13
Тема 7. Фізіотерапія та лікувальна фізична культура	14
Змістовний модуль 2. Основи санаторно-курортного лікування	15
Тема 8. Особливості санітарно-курортного лікування	15
Тема 9. Управління санаторно-курортними закладами	16
Тестові завдання	19
Термінологічний словник	37
Рекомендована література	43
Додатки	

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1

ОСНОВИ САНАТОРНО-КУРОРТНОЇ СПРАВИ

Тема 1. Становлення санаторно-курортної справи

Мета заняття з теми «Становлення санаторно-курортної справи» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з історією розвитку курортної справи; навчитися виділяти основні фактори в організації курортної справи; ознайомитися з основними курортами України й світу; розглянути ознаки, за якими здійснюється класифікація курортів.

Рекомендована література – [1, 2, 3, 4, 5, 6, 9]

План семінару:

1. Курорти: поняття, функції, різновиди, інфраструктура.
2. Курортна справа в системі охорони здоров'я та лікувально-оздоровчому туризмі.
3. Курортологія: визначення, завдання, напрямки.
4. Історія розвитку санаторно-курортної справи.

Практична робота:

- дати відповіді на запитання
- представлення результатів самостійної роботи

Самостійна робота:

- підготувати питання, що винесені на самостійне опрацювання (презентації/реферати):

1. Історія розвитку санаторно-курортної справи в світі.
2. Історія розвитку санаторно-курортної справи в Україні.

Завдання:

- підготувати презентацію на тему:
  1. Місце санаторно-курортного комплексу в сфері надання послуг населенню.
  2. Курортна система України.
  3. Перспективи розвитку санаторно-курортної справи.
  4. Роль курортів в зміцненні здоров'я людини.
  5. Санаторно-курортний комплекс Західної України.
  6. Санаторно-курортний комплекс Центральної України.

7. Санаторно-курортний комплекс Східної України.
8. Санаторно-курортний комплекс Півдня України.
9. Санаторно-курортний комплекс північних регіонів України.
10. Сучасний світовий ринок лікувального туризму.
11. Охорона природних лікувальних ресурсів.

Питання для перевірки:

1. В чому полягають особливості вивчення цілющих властивостей природних лікувальних чинників?
2. В чому полягає механізм дії природних лікувальних чинників на організм людини?
3. Розробка методів застосування курортних чинників при різних захворюваннях.
4. Чи потрібно вивчати потреби населення при різних захворюваннях?
5. В чому полягає сутність сучасної науки Курортології?
6. Що таке курортна інфраструктура?
7. Які основні поняття і історія виникнення рекреації?

Тема 2. Основи медичної кліматології

Мета заняття з теми «Основи медичної кліматології» є вивчення: ознак, за якими проводиться медична оцінка погоди й клімату; методів кліматотерапії; географічне розташування й клімат курортів; кліматичних курортів; впливу клімату на організм здорової і хворої людини; використання клімату з лікувальною метою.

Рекомендована література – [1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 11]

План семінару:

1. Поняття та завдання медичної кліматології.
2. Типи клімату й погоди та їхній вплив на організм людини: адаптація, акліматизація, загартовування.
3. Головні методи кліматотерапії.
4. Фізичні та фізіологічні основи дозиметрії та дозування кліматолікувальних процедур.
5. Курортні ландшафти та їхнє використання в рекреаційних цілях.

Практична робота:

- дати відповіді на запитання
- представлення результатів самостійної роботи

Самостійна робота:

- підготувати питання, що винесені на самостійне опрацювання (презентації/реферати):

1. Кліматична характеристика України (континентальний клімат степів, континентальний клімат лісів, приморський клімат, середньо- і високогірний клімат, відносно сприятлива зона, сприятлива зона, достатньо сприятлива зона).

Завдання:

- підготуйте Mind map питання «Основи медичної кліматології».

- підготуйте презентацію на тему:

1. Курортні ландшафти світу (країна на вибір).
2. Провідні курорти України.
3. Провідні курорти світу.
4. Підземні санаторії на курортах світу.
5. Центри таласотерапії на узбережжях морів і океанів: історія й сучасність.
6. Терапевтична дія мікроклімату карстових і соляних печер.

Питання для перевірки:

1. Охарактеризуйте поняття та завдання медичної кліматології.
2. Назвіть основні кліматичні та клімаутворюючі фактори.
3. Охарактеризуйте типи погодних умов, що впливають на здоров'я людини.
4. Надайте характеристику основним типам клімату та погоди, і їх впливу на організм людини.
5. Розкрийте зміст методів клімактології.
6. Охарактеризуйте можливості та методи аеротерапії, як важливої складової кліматолікування.
7. Охарактеризуйте можливості та різновиди геліотерапії, як важливої складової кліматолікування.
8. Охарактеризуйте особливості таласотерапії, як важливої складової кліматолікування.
9. Охарактеризуйте вплив мікрокліматотерапії на здоров'я та самопочуття людини, як важливої складової кліматолікування.
10. Яка роль курортних ландшафтів в рекреаційних цілях?

Тема 3. Бальнеологія та бальнеотехніка

Мета заняття з теми «Бальнеологія та бальнеотехніка» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з лікувальною дією прісної води на організм людини; основами гідротерапії; поняттям «бальнеологія» та основними методами

бальнеологічного лікування; основами бальнеотехніки.

Рекомендована література – [1, 2, 3, 4, 5, 6]

План семінару:

1. Лікувальна дія прісної води на організм людини. Гідротерапія.
2. Визначення та головні поняття бальнеології.
3. Головні методи бальнеологічного лікування.
4. Бальнеотехніка: предмет, завдання, технологічні схеми.

Практична робота:

- дати відповіді на запитання
- представлення результатів самостійної роботи

Самостійна робота:

- підготувати питання, що винесені на самостійне опрацювання (презентації/реферати):

1. Принципи класифікації води залежно від вмісту мінеральних речовин.
2. Типи мінеральних вод.
3. Типи мінеральних ванн.
4. Принципи вживання мінеральних питних вод.
5. Розкрийте значення води в житті людини.

Завдання:

- підготуйте Mind map до питань:

1. Визначення та основні поняття бальнеології.
2. Основні методи бальнеологічного лікування.

- творче завдання.

1. Проаналізуйте повідомлення з місцевої газети «...місцеві таку воду не вживають, оскільки вона має сильний проносний ефект. Лише ті, кому за медичними показниками...». Визначте, про яку воду за змістом біологічно активних мікроелементів йде мова.

2. Проаналізуйте, де знаходяться родовища такої води у Миколаївській, Одеській чи Херсонській областях.

Питання для перевірки:

1. У чому полягає лікувальна дія прісної води на організм людини?
2. Охарактеризуйте основні методи гідротерапевтичних процедур.
3. Розкрийте сутність бальнеології.
4. Яким чином класифікуються мінеральні води?

5. Які основні методи бальнеолікування?
6. Розкрийте зміст бальнеотехніки, її завдання, технологічні схеми.

Тема 4. Основи грязелікування

Мета заняття з теми «Основи грязелікування» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з поняттям «лікувальні грязі» та їх класифікацією; особливостями оздоровчої дії лікувальних грязей на організм людини; методикою проведення грязелікувальних процедур; властивостями й хімічним склад глини; різновидами лікувальної глини та її використання в курортній практиці; основами псамотерапії.

Рекомендована література – [1, 2, 3, 4, 5, 6, 11,13, 17]

План семінару:

1. Лікувальні грязі: поняття та класифікація.
2. Особливості оздоровчої дії лікувальних грязей на організм людини.
3. Методики проведення грязелікувальних процедур.
4. Цілющі властивості й хімічний склад глини.
5. Різновиди лікувальної глини та їхнє використання в курортній практиці.
6. Псамотерапія.

Практична робота:

- дати відповіді на запитання
- представлення результатів самостійної роботи

Самостійна робота:

- підготувати питання, що винесені на самостійне опрацювання (презентації/реферати):

1. Класифікація лікувальних грязей за їх генезисом.
2. Фактори впливу лікувальних грязей на організм людини.
3. Основні методи використання лікувальних грязей в умовах курорту.
4. Методи використання глини.
5. Використання ванн із піску.

Завдання:

- підготуйте Mind map питання «Лікувальні грязі: поняття та класифікація».

- підготуйте презентацію на тему:

1. Історія розвитку глинолікування.
2. Провідні грязелікувальні курорти світу.

3. Провідні грязелікувальні курорти України.
4. Пелоїдотерапія в косметології.
5. Види косметичної глини.
6. Єгипетський масаж мішечками з гарячим піском.

Питання для перевірки:

1. Розкрийте сутність використання лікувальних грязей.
2. Охарактеризуйте склад та властивості лікувальних грязей.
3. Яким чином класифікуються лікувальні грязі?
4. Розкрийте особливості оздоровчої дії лікувальних грязей на організм людини.
5. Охарактеризуйте методики проведення грязелікувальних процедур.
6. У чому полягають цілющі властивості глини, та який її хімічний склад.
7. Яким чином класифікується лікувальна глина?
8. Розкрийте сутність псаммотерапії.

Тема 5. Термотерапія в санаторно-курортному лікуванні

Мета заняття з теми «Термотерапія в санаторно-курортному лікуванні» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з поняттям «термотерапія» та її різновидами; основами парафінолікування, озокеритолікування, лікування нафталанською нафтою та парою.

Рекомендована література – [1, 2, 3, 4, 5, 6, 14]

План семінару:

1. Термотерапія: поняття, сутність, різновиди.
2. Парафінолікування.
3. Озокеритолікування.
4. Лікування нафталанською нафтою.
5. Лікувальна дія пари.

Практична робота:

- дати відповіді на запитання
- представлення результатів самостійної роботи

Самостійна робота:

- підготувати питання, що винесені на самостійне опрацювання (презентації/реферати):

1. Речовини, що використовують для термолікування.
2. Методи термотерапії.

Завдання:

- підготуйте Mind map питання «Термотерапія: поняття, сутність, різновиди».

- підготуйте презентацію на тему:

1. Парафінолікування, озокеритолікування, лікування нафталанською нафтою : переваги та недоліки.

2. Види лазень (расу (єгипетська лазня), краксен (сінна лазня), трав'яна лазня, ароматична парова лазня, тепідаріум, калдаріум, санаріум, лаконізм, релаксаріум, лазня В. Маслова, біосауна, сольова сауна, парова кабіна, фітодіжка).

3. Бішофітотерапія.

4. Історія лазень.

5. Лікувальна дія пари на організм людини.

6. Фінська сауна: історія, специфіка, показання та протипоказання.

7. Турецька лазня: історія, специфіка, показання та протипоказання.

8. Грязьова лазня Расул: історія, специфіка, показання та протипоказання.

9. Альпійська сінна лазня (краксен): історія, специфіка, показання та протипоказання.

10. Японська лазня-офуро: історія, специфіка, показання та протипоказання.

11. Японська лазня-фуро: історія, специфіка, показання та протипоказання.

12. Японська лазня-сенто: історія, специфіка, показання та протипоказання.

13. Римські терми: історія, специфіка, показання та протипоказання.

14. Загальні правила відвідування лазні.

15. Загальні правила відвідування сауни.

16. Види лазневих віників.

17. Масажні процедури з використанням лазневого віника.

18. Лазневі ритуали і традиції.

Питання для перевірки:

1. Розкрийте сутність термотерапії, та її різновиди.

2. Яка роль парафінолікування для організму людини?

3. Охарактеризуйте вплив озокеритолікування на здоров'я та самопочуття людини.

4. Охарактеризуйте вплив лікування нафталанською нафтою на здоров'я та самопочуття людини.

5. Охарактеризуйте вплив лікувальної дії пари на здоров'я та самопочуття людини

Тема 6. Фітотерапія й апітерапія в курортній практиці

Мета заняття з теми «Фітотерапія й апітерапія в курортній практиці» є ознайомлення здобувачів вищої освіти поняттям «фітотерапія» та лікувальними форми; можливостями лікування медом та продуктами бджільництва (апітерапія); властивостями меду та його способами використання.

Рекомендована література – [1, 2, 3, 4, 5, 6]

План семінару:

1. Фітотерапія: поняття, лікувальні форми.
2. Апітерапія: лікування медом і продуктами бджільництва.
3. Цілющі властивості меду та його використання при хворобах людини.

Практична робота:

- дати відповіді на запитання
- представлення результатів самостійної роботи

Самостійна робота:

- підготувати питання, що винесені на самостійне опрацювання (презентації/реферати):

1. Фітотерапія в умовах курорту.
2. Використання продуктів бджільництва в курортній практиці.
3. Характеристика сортів меду.
4. Цілющі властивості меду та його використання меду при хворобах людини.

Завдання:

- підготуйте Mind map питання «Фітотерапія: поняття, лікувальні форми».

- зробити характеристику продуктів бджільництва з урахуванням їх походження, біолого-хімічного складу та впливу на організм людини (мед, маточне молочко, перга, віск, бджолина отрута, бджолиний пилок, прополіс).

- підготувати презентацію на тему:

1. Роль Асклепія, Гіппократа та Авіценни у становленні фітотерапії.
2. Аюрведа як спосіб життя.
3. Історія розвитку апітерапії.
4. Характеристика найбільш популярних сортів меду.
5. Характеристика штучних сортів меду (полівітамінний, гематогенний, молочний, кавуновий, диневий, кукурудзяний, фініковий і т. д.).
6. Характеристика рідкісних сортів меду (бурачковий, вербовий, лопуховий, морквяний, кульбабовий, тютюновий, тюльпановий, отрутний).

7. Продукти бджільництва й косметика.

Питання для перевірки:

1. Розкрийте зміст поняття «фітотерапія».
2. Розкрийте зміст класифікації лікувальних рослин.
3. Розкрийте зміст апітерапії.
4. Охарактеризуйте вплив продуктів бджільництва на здоров'я та самопочуття людини.
5. Які цілющі властивості меду?

Тема 7. Фізіотерапія та лікувальна фізична культура

Мета заняття з теми «Фізіотерапія та лікувальна фізична культура» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з поняттям «фізіотерапія»; факторів, що використовують у курортній лікувальній практиці; методами апаратної фізіотерапії; використання рідкісних і нетрадиційних методів лікування; основами лікувальної фізичної культури та масажу.

Рекомендована література – [1, 2, 3, 4, 5, 6, 12]

План семінару:

1. Фізіотерапія: поняття і сутність.
2. Штучні фізичні фактори, що використовують у курортній лікувальній практиці. Методи апаратної фізіотерапії.
3. Використання рідкісних і нетрадиційних методів лікування.
4. Рухова активність в умовах курорту.
5. Основи лікувальної фізичної культури (ЛФК). Форми занять ЛФК.
6. Масаж у комплексі санаторно-курортного лікування. Головні різновиди масажу.

Практична робота:

- дати відповіді на запитання
- представлення результатів самостійної роботи

Самостійна робота:

- підготувати питання, що винесені на самостійне опрацювання (презентації/реферати):

1. Дослідження історії використання нетрадиційних і рідкісних методів лікування в санаторно-курортній практиці.
2. Режими рухової активності в умовах курорту.
3. Основні форми занять ЛФК.

4. Види масажу. Техніка масажу

Завдання:

- підготуйте Mind map питання «Фізіотерапія та лікувальна фізична культура».

- підготуйте презентацію на тему:

1. Географія курортів в Дальньому зарубіжжі: Центральна Європа.
2. Географія курортів в Дальньому зарубіжжі: Південна Європа.
3. Географія курортів в Дальньому зарубіжжі: Північна Європа.
4. Географія курортів в Дальньому зарубіжжі: Америка.
5. Географія курортів в Дальньому зарубіжжі: Близький Схід.
6. Географія курортів в Дальньому зарубіжжі: Азія.
7. Географія курортів в Дальньому зарубіжжі: Океанія й Африка.
8. Курорти помірного поясу та субекваторіально-тропічні курорти.
9. Курорти перехідного типу.
10. Основні методи лікування й оздоровлення, які застосовують на сучасних європейських курортах.

Питання для перевірки:

1. Розкрийте сутність поняття «фізіотерапія».
2. Охарактеризуйте основні лікувальні фізичні чинники.
3. Які штучні фізичні фактори, що використовують у курортній лікувальній практиці?
4. Назвіть основні методи апаратної фізіотерапії.
5. Використання рідкісних і нетрадиційних методів лікування. Які переваги та недоліки.
6. Я чому полягає зміст рухової активності в умовах курорту?
7. Які основні завдання лікувальної фізичної культури?
8. Яка роль масажу у комплексі санаторно-курортного лікування.

Змістовний модуль 2.

Основи санаторно-курортного лікування

Тема 8. Особливості санітарно-курортного лікування

Мета заняття з теми «Особливості санітарно-курортного лікування» є ознайомлення здобувачів вищої освіти специфікою санаторно-курортного лікування; різновидами санаторно-курортних закладів; функціональною структурою санаторно-курортних закладів та матеріально-технічною базою.

Рекомендована література – [1, 2, 3, 4, 5, 6]

План семінару:

1. Специфіка санаторно-курортного лікування.
2. Різновиди санаторно-курортних закладів.
3. Функціональна структура санаторно-курортних закладів та їхня матеріально-технічна база.

Практична робота:

- дати відповіді на запитання
- представлення результатів самостійної роботи

Самостійна робота:

- підготувати питання, що винесені на самостійне опрацювання (презентації/реферати):

1. Організація дієтичного харчування в санаторно-курортних установах.

Завдання:

- підготуйте Mind map питання «Різновиди санаторно-курортних закладів».
- підготуйте презентацію на тему:

1. Національні природні парки Миколаївщини («Білобережжя Святослава», «Бузький Гард», регіональні ландшафтні парки «Кінбурнська коса», «Гранітно-степове Побужжя», «Тилігульський», «Приінгульський» – на вибір).

2. Підготуйте есе «Перспективні напрями розвитку курортно-рекреаційного потенціалу територіальних громад Миколаївської області»

Питання для перевірки:

1. Розкрийте зміст та сутність санаторно-курортного лікування.
2. Охарактеризуйте основні види санаторно-курортних закладів.
3. Охарактеризуйте функціональну структуру санаторно-курортних закладів та їх матеріально-технічну базу.

Тема 9. Управління санаторно-курортними закладами

Мета заняття з теми «Управління санаторно-курортними закладами» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з правовим регулюванням діяльності санаторно-курортних закладів; основами маркетингу в управлінні санаторно-курортною діяльністю; кадровою політикою; організацією дозвілля та політикою щодо забезпечення якості й ефективності діяльності санаторно-курортних закладів.

Рекомендована література – [1, 2, 3, 4, 5, 6, 17, 20, 21, 22]

План семінару:

1. Правове регулювання діяльності санаторно-курортних закладів.
2. Концепція маркетингу в управлінні санаторно-курортною діяльністю.
3. Кадровий склад закладів санаторно-курортного комплексу.
4. Організація дозвілля в санаторно-курортних закладах: анімаційний сервіс.
5. Забезпечення якості й ефективності діяльності санаторно-курортних закладів.

Практична робота:

- дати відповіді на запитання
- представлення результатів самостійної роботи

Самостійна робота:

- підготувати питання, що винесені на самостійне опрацювання (презентації/реферати):
1. Особливості управління курортами, санаторно-курортними закладами та їх персоналом.
  2. Засоби формування позитивного настрою людини, що лікуються та оздоровлюються в умовах санаторно-курортних закладів.
  3. Умови ефективного та якісного розвитку санаторно-курортних установ.

Завдання:

- підготуйте презентацію на тему:
1. Законодавств про курорти.
  2. Принципи та завдання державної політики розвитку санаторно-курортної галузі в Україні.
  3. Регулювання санаторно-курортної галузі України.
  4. Відповідальність за порушення режиму використання та охорони лікувально-оздоровчих зон та курортів.
  5. Підстави для створення курорту.
  6. Забудова курортів та їх розвиток.
  7. Продукт санаторно-курортної діяльності.
  8. Стратегічні підходи до розвитку курортів.
  9. Використання природних територій для діяльності курортів.
  10. Організація дозвілля та розваг в санаторно-курортних закладах.

11. Анімаційний сервіс як новий напрямок в організації дозвілля відпочиваючих в санаторно-курортних закладах.

Питання для перевірки:

1. Розкрийте зміст правового регулювання діяльності санаторно-курортних закладів.

2. У чому полягає зміст концепції маркетингу у правління санаторно-курортною діяльністю.

3. Охарактеризуйте рівні управління санаторно-курортного закладу.

4. Розкрийте зміст кадрової політики санаторно-курортного закладу.

5. Розкрийте зміст організації дозвілля в санаторно-курортному закладі.

6. Забезпечення якості й ефективності діяльності санаторно-курортних закладів.

7. Назвіть та охарактеризуйте методи та способи впливу на ефективність роботи підприємств санаторно-курортного комплексу.

1. Активна екологічна політика орієнтується на:

- а) застосування адміністративних інструментів регулювання
- б) використання екологічних норм і нормативів
- в) екологічний моніторинг
- г) немає правильної відповіді

2. Акліматизація:

- а) лікувальний вплив свіжого повітря, насиченого солями, ефірними маслами і фітонцидами, на відкритій місцевості
- б) пристосування організму людини до нових кліматичних умов, а також географічних умов
- в) застосування винограду або виноградного соку з лікувальною метою
- г) бальнеологічна споруда біля виходу мінерального джерела на поверхню землі, призначена для проведення питного лікування мінеральними водами

3. Атмосферні фактори: температура повітря, атмосферний тиск, вологість повітря:

- а) фізичні
- б) хімічні
- в) радіаційні
- г) телуричні

4. Багаторічний режим погоди в певній місцевості:

- а) курорт
- б) рекреація
- в) клімат
- г) курортна зона

5. Бальнеокліматичний курорт:

- а) тип курорту, де в якості основних лікувальних факторів використовуються природні мінеральні води і лікувальні грязі
- б) тип курорту, де в якості основних лікувальних факторів використовуються клімат і природні мінеральні води
- в) тип курорту, де в якості лікувального чинника використовуються природні мінеральні води
- г) тип курорту, де в якості основного лікувально-профілактичного фактора використовується клімат

6. Бальнеотерапія:

- а) пристосування організму людини до нових кліматичних умов
- б) методи лікування, профілактики і відновлення порушених функцій організму природними і виготовлення штучно мінеральними водами на курортах і у поза курортних умовах
- в) лікувальні ванни з застосування перенасиченої газом води
- г) лікувальні ванни, при яких тіло хворого занурюється у ванну, заповнену розведеною лікувальною гряззю

7. В якому курортному місті вперше був отриманий курортний податок з пацієнтів?

- а) Аахен
- б) Спа
- в) Карлсбад
- г) Баден-Баден

8. Введення в організм лікарських речовин за допомогою їх вдихання:

- а) масаж
- б) псаммотерапія
- в) інгаляція
- г) кліматолікування

9. Вид економічної діяльності суб'єктів щодо надання послуг задоволення потреб споживачів у харчуванні:

- а) ресторанне господарство
- б) готельні послуги
- в) база відпочинку
- г) туристичний маршрут

10. Вид маркетингу, який визначає вміння персоналу обслужити клієнта:

- а) внутрішній
- б) зовнішній
- в) інтерактивний
- г) нейтральний

11. Використання в лікувальних і профілактичних цілях особливостей клімату:

- а) ландшафтотерапія
- б) спелеотерапія
- в) кліматотерапія

г) псаммотерапія

12. Вода мінеральних озер, лиманів і штучних водойм, що представляє собою насичений сольовий розчин:

- а) солярій
- б) інгаляція
- в) бювет
- г) ропа

13. Галузь знань, що вивчає причини та способи здійснення рекреаційної діяльності

- а) курортологія
- б) бальнеологія
- в) рекреалогія
- г) геліотерапія

14. Гарячі джерела якого острова були популярними серед бажаючих одужати у давні часи?

- а) Евсея
- б) Крит
- в) Лесбос
- г) Кіпр

15. Гідротерапевтичні процедури – це:

- а) засіб тренування організму до дії холодних та високотермічних подразників
- б) засіб тренування й загартовування організму до дії високотермічних подразників
- в) засіб тренування й загартовування організму до дії холодних та високотермічних подразників
- г) засіб тренування й загартовування організму до дії холодних подразників

16. Головні цілі санаторно-курортного лікування:

- а) ліквідація або зменшення проявів патологічного процесу
- б) підвищення загальної активності
- в) тренування адаптаційних механізмів
- г) всі відповіді вірні

17. Готель, розташований на території курорту, який має умови для відпочинку та оздоровлювання – це:

- а) пансіонат
- б) готель
- в) санаторій
- г) курортний готель

18. Грязелікування:

А) застосування сонячного випромінювання з профілактичною та лікувальною метою

б) метод лікування і профілактики хвороби, заснований на використанні спеціально підібраних харчових раціонів і певного режиму харчування

в) метод лікування з використанням пелоїдів – лікувальних грязей різного походження, що застосовується на курортах і позакурортних умовах

г) використання в лікувально-профілатичних цілях короткочасного, систематично повторюваного впливу сонячного опромінення на оголене тіло людини

19. До низового рівня управління курортами належать:

- а) державні органи управління курортами й туризмом
- б) виробники лікувальних послуг
- в) реалізатори розподілу лікувальних послуг
- г) державні органи місцевого самоуправління

20. До середнього рівня управління курортами належать:

- а) державні органи управління курортами і туризмом
- б) виробники лікувальних послуг
- в) державні органи місцевого самоуправління
- г) реалізатори розподілу лікувальних послуг

21. До вищого рівня управління курортами належать:

- а) державні органи управління курортами і туризмом
- б) виробники лікувальних послуг
- в) реалізатори розподілу лікувальних послуг
- г) державні органи місцевого самоуправління

22. До якого типу належить більшість курортів?

- а) змішані
- б) бальнеокліматичні

- в) кліматичні
- г) бальнеологічні

23. За характером природних лікувальних ресурсів курорти України поділяють на:

- а) державного значення
- б) місцевого значення
- в) обласного значення
- г) регіонального значення

24. Залежність стану організму від зміни метеорологічної ситуації:

- а) метеопатія
- б) вологість
- в) стрес-фактор
- г) тиск

25. Застосування сонячного випромінювання з профілактичною та лікувальною метою:

- а) гідротерапія
- б) дієтотерапія
- в) бальнеотерапія
- г) геліотерапія

26. Застосування винограду або виноградного соку з лікувальною метою:

- а) ароматерапія
- б) ампелотерапія
- в) бальнеотерапія
- г) геліотерапія

27. Застосування сонячних променів з лікувальною і профілактичною метою:

- а) аеротерапія
- б) геліотерапія
- в) таласотерапія
- г) кліматотерапія

28. Затемнення шкіри, яке виникає внаслідок утворення пігмента меланіна під впливом ультрафіолетового випромінювання:

- а) зрошення

- б) геліотерм
- в) геліотерапія
- г) загар

29. Знаменитий вислів, який став початком розвитку курортної справи: «Справжня медицина – це природа, яка лікує, інша медицина – служанка природи» належить:

- а) Гіппократ
- б) Авіценна
- в) Гомер
- г) Аристотель

30. Зовнішнє застосування в лікувально-профілактичних цілях як прісної води так і мінеральної води:

- а) геліотерапія
- б) дієтотерапія
- в) бальнеотерапія
- г) гідротерапія

31. Існує основних дієт:

- а) вісім
- б) чотири
- в) десять
- г) дві

32. Керівником санаторно-курортного закладу є:

- а) головний лікар
- б) директор
- в) керівник
- г) менеджер

33. Кліматотерапія:

- а) сукупність методів лікування, що використовують дозований вплив кліматопогодних факторів і спеціальних клімато-процедур на організм людини
- б) застосування деяких сортів глини в лікувальних цілях
- в) лікувальні ванни із застосуванням морської води
- г) пристосування організму людини до нових кліматичних умов

34. Кліматичний сезон з 15 березня по 15 червня:

- а) весняний
- б) зимовий
- в) осінній
- г) літній

35. Кліматичний сезон з 15 вересня по 15 грудня:

- а) зимовий
- б) літній
- в) осінній
- г) весняний

36. Курорт:

а) курортний регіон з високою концентрацією здравниць, що об'єднані спільним курортним господарством:

б) ландшафтотерапія

в) кліматично сприятлива місцевість на якій є природні лікувальні фактори і відповідні умови для їх застосування в лікуванні та профілактиці захворювань пацієнтів

г) кемпінг

37. Курорт, де основним лікувальним чинником є використання природних мінеральних вод:

а) бальнеологічний

б) спелеологічний

в) лиманотерапевтичний

г) бальнеокліматичний

38. Курорт Хаммамет розташовано в:

а) Тунісі

б) Марокко

в) Єгипті

г) Алжирі

39. Курортний регіон з високою концентрацією здравниць, що об'єднані спільним курортним господарством:

а) лікувально-оздоровча місцевість

б) лиманотерапія

в) курортна зона

г) пансіонат

40. Лікувальний вплив свіжого повітря:

- а) акліматизація
- б) аеротерапія
- в) бальнеотерапія
- г) геліотерапія

41. Лікування активними й пасивними рухами:

- а) кріомасаж
- б) акупунктура
- в) вібротерапія
- г) кінезітерапія

42. Лікувальна верхова їзда:

- а) кінезітерапія
- б) іппотерапія
- в) відротерапія
- г) лиматотерапія

43. Лікування хвороб з використанням препаратів рослинного походження:

- а) енотерапія
- б) фітотерапія
- в) вібротерапія
- г) кінезітерапія

44. Лікування водою різної температури:

- а) кнейп терапія
- б) фітотерапія
- в) лиматотерапія
- г) бішофітотерапія

45. Лікувальний кабінет, обладнаний апаратурою для проведення інгаляцій:

- а) гідромасаж
- б) водолікарня
- в) інгаляторій
- г) курорт

46. Лікування морськими купаннями, зануренням, обтиранням морською водою:

- а) лиманотерапія
- б) ландшафтотерапія
- в) таласотерапія
- г) кліматотерапія

47. Лікування людей з обмеженими можливостями рухової активності:

- а) фізіотерапія
- б) ерготерапія
- в) кумисотерапія
- г) кріотерапія

48. Материкові грязі солоних озер знаходяться:

- а) Стара Русса
- б) Саки
- в) Анапа
- г) Мертве море (Ізраїль)

49. Медичний заклад для проведення процедур з використанням прісної води і штучно приготованої мінеральної води:

- а) бювет
- б) водолікарня
- в) геліотерм
- г) інгаляторій

50. Мета сучасної курортології:

- а) метод лікування, заснований на використанні фізичних вправ, який широко застосовується в санаторно-курортних умовах
- б) збереження або покращення здоров'я людини що призводить до збільшення тривалості та підвищення якості життя за допомогою природних факторів лікування
- в) зовнішнє застосування в лікувально-профілактичних цілях як прісної так і мінеральної води
- г) лікувальне харчування хворої людини

51. Метод лікування вколюванням спеціальних голок у біологічно активні точки тіла:

- а) акупунктура
- б) бішофітотерапія
- в) вібротерапія

г) таласотерапія

52. Метод лікування з використанням льоду або низьких температур:

а) кріотерапія

б) мануальна терапія

в) кріомасаж

г) псаммотерапія

53. Метод лікування тривалим перебуванням в умовах своєрідного мікроклімату печер, шахт, гротів, соляних копалень:

а) спелеотерапія

б) таласотерапія

в) псаммотерапія

г) дієтотерапія

54. Метод лікування, що полягає в застосуванні фізичних вправ і природних факторів природи до хворої людини з лікувально-профілактичними цілями, в основі якого лежить використання руху – це:

а) таласотерапія

б) кінезітерапія

в) ЛФК

г) масаж

55. Метод лікування нагрітим сонцем піском у вигляді пісочних ванн:

а) солярій

б) сапропелі

в) ропа

г) псаммотерапія

56. Метод лікування і профілактики хвороби, заснований на використанні спеціально підібраних харчових раціонів і певного режиму харчування:

а) кумисолікування

б) дієтотерапія

в) кліматотерапія

г) лиманотерапія

57. Метод лікування, заснований на використанні фізичних вправ:

а) лікувальна фізкультура

б) масаж

в) медична кліматологія

г) псаммотерапія

58. Метод лікування тривалим перебуванням в умовах своєрідного мікроклімату:

- а) спелеотерапія
- б) рекреація
- в) курорт
- г) акліматизація

59. Механічний вплив на тіло руками або спеціальним апаратом:

- а) масаж
- б) погода
- в) солярій
- г) таласотерапія

60. Мінералізація – це:

- а) зміст розчинених мінеральних речовин, виражений у грамах на 1 літр вихідної води
- б) зміст розчинених мінеральних речовин, виражений у кілограмах на 1 літрів вихідної води
- в) зміст розчинених мінеральних речовин, виражений у міліграмах на 1 літр вихідної води
- г) зміст розчинених мінеральних речовин, виражений у грамах на 1 тону вихідної води

61. Місцевість, що має природні лікувальні фактори та необхідні умови для їх використання з лікувально-профілактичною метою:

- а) кліматотерапія
- б) курортна зона
- в) курорт
- г) курортна місцевість

62. Набір туристичних послуг з конкретними строками початку і завершення виконання, що реалізується оптовому чи розданому споживачеві:

- а) туристична програма
- б) туристичний пакет
- в) тур
- г) туристичний продукт

63. Назва громадської японської лазні – це:

- а) сенто
- б) сауна
- в) лазня
- г) хамам

64. Нафталанська нафта – це:

- а) продукт перегонки нафти, суміш високомолекулярних вуглеводів
- б) густа маса сироподібної консистенції, чорно-бурого кольору з оливковим відтінком і має специфічний аромат
- в) речовина, що має високу теплоємність, дуже малу теплопровідність, позбавлена конвекції
- г) воскоподібний продукт нафтового походження – природна гірська порода

65. Оздоровчий заклад типу будинку відпочинку з менш регламентованим режимом, призначений для відпочинку практично здорових людей:

- а) пансіонат
- б) готель
- в) рекреація
- г) санаторій

66. Острів-курорт, що має форму черепахи:

- а) Беліз
- б) Муреа
- в) Фіджі
- г) Барбадос

67. Перебування на курортах практично здорових осіб, які не потребують спеціального медичного догляду:

- а) медичний туризм
- б) виїзний туризм
- в) внутрішній туризм
- г) оздоровчий туризм

68. Перші бальнеологічні курорти в Україні виникли в:

- а) Шкло
- б) Трускавці
- в) Миргороді
- г) Бердянську

69. Передчасне пошкодження шкіри, викликає інтенсивним і хронічним впливом сонячного світла:

- а) танорексія
- б) фотостаріння
- в) фотарія
- г) атмосфера

70. Підземні води з температурою від 20 градусів С і вище:

- а) теренкур
- б) термальні води
- в) мінеральні води
- г) хлоридні води

71. Природні умови, кількісно та якісно оцінені організаторами відпочинку та признані достатніми для розміщення санаторно-курортного закладу:

- а) термальні води
- б) медична кліматологія
- в) рекреаційні ресурси
- г) мінеральні джерела

72. Природні виходи мінеральної води на земну поверхню:

- а) мінеральні джерела
- б) радіоактивні мінеральні води
- в) ропа
- г) сапропелі

73. Пристосування організму людини до нових кліматичних умов:

- а) рекреація
- б) акліматизація
- в) дієтотерапія
- г) інгаляція

74. Приміщення для проведення кліматотерапевтичних процедур:

- а) аерофотарій
- б) аеросолярій
- в) спелеокамера
- г) соляна печера

75. Поглинання твердим тілом або рідиною будь-якої речовини з

навколишнього середовища:

- а) сорбція
- б) акліматизація
- в) мінералізація
- г) кріотерапія

76. Поняття, що охоплює всі види відпочинку, у т.ч. санаторно-курортне лікування та туризм:

- а) рекреація
- б) ропа
- в) клімат
- г) санаторій

77. Псаммотерапія – це:

- а) лікування нагрітим піском
- б) лікування нагрітою глиною
- в) лікування нагрітою мінеральною водою
- г) лікування нагрітою прісною водою

78. Розвиток туристичної галузі в цілому та оздоровчих закладів зокрема відображає:

- а) динаміку економічних процесів у країні
- б) політичні та економічні зміни
- в) динаміку економічних процесів у країні, а також політичні та економічні зміни, що відбуваються в сучасному світі
- г) динаміку економічних процесів у країні, економічні зміни, що відбуваються на сучасному етапі

79. Санаторно-курортне підприємство, утворене на базі об'єднання майна різних форм власності – це:

- а) приватне підприємство
- б) підприємство колективної власності
- в) комунальне підприємство; державне підприємство
- г) підприємство змішаної форми власності

80. Солодкий продукт, вироблений медоносною бджолою з нектару, паді або солодких соків, що перебувають у різних частинах рослин або дерев, і з речовин, що виділяються зі слинних залоз бджіл – це:

- а) бджолиний мед

- б) бджолина отрута
- в) маточне молочко
- г) прополіс.

81. Спеціалізовані продукти, які замінюють у харчуванні хворих традиційні продукти:

- а) дієтичні
- б) малокалорійні
- в) фізіологічні
- г) терапевтичні

82. Сполучення ультразвуку з лікувальною гряззю:

- а) пелофонотерапія
- б) кріопелоїдотерапія
- в) гальваногрязелікування
- г) електрофорез

83. Сукупність таких елементів, як туристичний центр, транспорт, послуги розміщення і трансфер:

- а) туристичний маршрут
- б) туристичний продукт
- в) туристичний пакет
- г) туристична програма

84. Сукупність усіх видів науково-практичної діяльності з організації і здійснення лікування та профілактики захворювань на основі використання природних лікувальних ресурсів:

- а) курортна справа
- б) курортографія
- в) курортологія
- г) лиманотерапія

85. Сукупність дій і процедур, проведених із метою підтвердження того, що продукт чи послуга відповідає певним стандартам:

- а) страхування
- б) сертифікація
- в) ліцензування
- г) маркетинг

86. Сукупність прийомів механічної і рефлекторної дії на тканини й органи у вигляді розтирання, тиску, вібрації, проведених безпосередньо на поверхні тіла людини як руками, так і спеціальними апаратами через повітряне, водне або інше середовище з метою досягнення лікувального чи іншого ефекту – це:

- а) ЛФК
- б) кінезітерапія;
- в) масаж
- г) таласотерапія

87. Тип курорту, де в якості основних лікувальних факторів використовується клімат і природні мінеральні води:

- а) бальнеокліматичний
- б) бальнеотерапевтичний
- в) грязелікувальний
- г) кліматичний

88. Теренкур:

- а) метод санаторно-курортного лікування дозованими сходженнями по розмічених маршрутах
- б) метод лікування, заснований на використанні фізичних вправ
- в) метод лікування і профілактики хвороби, заснований на використанні спеціально підібраних харчових раціонів і певного режиму харчування
- г) метод лікування з використанням лікувальних грязей різного походження

89. Термотерапія – це:

- а) сукупність фізіотерапевтичних методів, що використовують температуру (тепло та холод) природних та штучних джерел
- б) сукупність фізіотерапевтичних методів, що використовують тепло природних джерел
- в) сукупність фізіотерапевтичних методів, що використовують тепло штучних джерел
- г) сукупність фізіотерапевтичних методів, що використовують тепло природних та штучних джерел

90. Трудотерапія – це різновид:

- а) активної кінезітерапії
- б) пасивної кінезітерапії
- в) термотерапії

г) таласотерапії

91. Фізико-географічний комплекс, який характеризує місцевість:

- а) солярій
- б) пансіонат
- в) санаторій
- г) ландшафт

92. Фізичні (метеорологічні) фактори:

- а) температура повітря
- б) атмосферне повітря
- в) вуглекислий газ
- г) пари води

93. Фітотерапія – це:

- а) різновид лікування, при якому функцію лікарських засобів виконують рослини
- б) різновид лікування, при якому функцію лікарських засобів виконує мед
- в) різновид лікування, при якому функцію лікарських засобів виконують пелоїди
- г) різновид лікування, при якому функцію лікарських засобів виконують мінеральні води

94. У Західній Європі курортні місцевості з'явилися в:

- а) XV столітті
- б) XVII столітті
- в) XVI столітті
- г) XIX столітті

95. Що є спільного у курортології та фізіотерапії?

- а) сфера лікувального застосування природних фізичних факторів
- б) сфера лікувального застосування штучних фізичних факторів;
- в) сфера оздоровчого застосування штучних фізичних факторів
- г) сфера лікувального застосування природних хімічних факторів

96. Яка ознака для глини є головною?

- а) генези;
- б) мінеральний склад
- в) колір

г) пластичність

97. Які методи бальнеолікування використовують у санаторно-курортному комплексі?

а) питне лікування мінеральною водою

б) душі, прийняття ванн, купання в басейнах, питне лікування мінеральною водою, зрошення і промивання, інгаляції

б) прийняття ванн, купання в басейнах, питне лікування мінеральною водою, зрошення і промивання, інгаляції

г) душі, прийняття ванн, купання в басейнах, питне лікування мінеральною водою, зрошення і промивання

98. Який головний радіоактивний елемент, що підвищує свою силу та активність під час знаходження під променями сонця містить глина?

а) стронцій

б) цезій

в) радій

г) уран

99. Яку глину вважають найдавнішою (первинною)?

а) червону осадову

б) зелену

в) сіру

г) блакитну кембрійську

100. Які різновиди глини найсприятливіші для лікування?

а) чорна та біла

б) сіра та жовта

в) блакитна та біла

г) червона та жовта

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Аеротерапія – це лікувальний вплив свіжого повітря, насиченого солями, ефірними маслами і фітонцидами, на відкритій місцевості.

Акліматизація – пристосування організму людини до нових кліматичних умов, а також географічних умов.

Ампелотерапія – застосування винограду або виноградного соку з лікувальною метою.

Бальнеологія – розділ курортології, що вивчає лікувальні мінеральні води, їх походження, фізико-хімічні властивості, вплив на організм при різних захворюваннях, такий, що розробляє показання до їхнього застосування на курортах і в позакурортних умовах.

Бальнеотерапія – методи лікування, профілактики і відновлення порушених функцій організму природними і виготовленими штучно мінеральними водами на курортах і в позакурортних умовах. Як науковий розділ відноситься до бальнеології.

Бальнеотехніка – галузь техніки і бальнеології, що забезпечує охорону природних бальнеологічних ресурсів (мінеральних вод і лікувальних грязей) від псування, виснаження і забруднення.

Бювет – бальнеологічна споруда біля виходу мінерального джерела на поверхню землі, призначена для проведення питного лікування мінеральними водами.

Ванни повітряні – одна з процедур аеротерапії і аеропрфілактики, полягає у використанні короткочасного систематично повторюваного впливу відкритим повітрям на оголене тіло людини.

Ванни газові – лікувальні ванни з застосуванням перенасиченої газом води.

Ванни грязьові – лікувальні ванни, при яких тіло хворого занурюється у ванну, заповнену розведеною лікувальною гряззю.

Ванни лікувальні – лікувальні процедури. При яких оголеного хворого або частину його тіла поміщають у водне, повітряне або інше середовище.

Ванни мінеральні – лікувальні ванни, для яких використовують природньо або штучно виготовлені мінеральні води.

Ванни морські – лікувальні ванни з застосуванням морської води.

Ванни пісочні – лікувальні процедури, при яких використовується тепловий ефект нагрітого до 40-50°C піску.

Ванни радонові – лікувальні ванни, для яких використовують природні або штучно приготовлені радіоактивні мінеральні води.

Ванни сонячні – використання в лікувально-профілактичних цілях короткочасного, систематичного повторюваного впливу сонячного опромінення на оголене тіло людини.

Водолікарня – медичний заклад для проведення процедур з використанням прісної води і штучно приготованої мінеральної води.

Вуглекислі мінеральні води – природні води, що мають різний іонний склад, мінералізацію і температуру і містять не менше 0,75 г/л вуглекислого газу.

Геліотерапія – це застосування сонячного випромінювання (загальні і місцеві сонячні ванни) з профілактичною та лікувальною метою.

Геліотерм – мінеральні озера, в яких мінералізація води і її температура значно збільшуються з глибиною.

Гідротерапія – зовнішнє застосування в лікувально-профілактичних цілях як прісної води так і мінеральної води.

Гідромасаж – лікувально-профілактична процедура, при якій одночасно впливають на тіло людини теплою водою і прийомами масажу.

Глинолікування – застосування деяких сортів глини в лікувальних цілях.

Грязелікування – метод лікування з використанням пелоїдів – лікувальних грязей різного походження, що застосовується на курортах і поза курортних умовах.

Грязі лікувальні (пелоїди) – допади різних водойм, торф'яні відкладення болот, виверження грязьових вулканів та інші природні утворення, що складаються з води, мінеральних та органічних речовин і являють собою однорідну пластичну масу.

Дієтичні продукти – це спеціалізовані продукти, які замінюють у харчуванні хворих традиційні продукти і відрізняються від них складом та (або) фізичними властивостями.

Дієтичне харчування – це лікувальне харчування хворої людини.

Дієтотерапія – метод лікування і профілактики хвороби, заснований на використанні спеціально підібраних харчових раціонів і певного режиму харчування.

Загальнопоширені природні лікувальні ресурси – ресурси, які зустрічаються в різних регіонах України, мають значні запаси та придатні для використання з метою лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань.

Загар – затемнення шкіри, яке виникає внаслідок утворення пігмента меланіна під впливом ультрафіолетового випромінювання.

Залісті мінеральні води – води різного іонного складу, в основному слабо або середньомінералізовані, що містять не менше 20 мг / л заліза.

Зрошення – лікувальна процедура, при якій на шкіру або слизову оболонку впливають мінеральною водою, яка струмує.

Інгаляторій – лікувальний кабінет, обладнаний апаратурою для проведення інгаляцій.

Інгаляція – лікувальна процедура; введення в організм лікарських речовин за допомогою їх вдихання.

Іодо-бромні мінеральні води – природні води, що містять не менше 5мг/л іоду і не менше 25 мг л бромну при різних мінералізації і температурі.

Клімат – багаторічний режим погоди в певній місцевості; характеризується закономірною послідовністю метеорологічних процесів.

Кліматолікування – використання різних кліматичних чинників і особливостей клімату місцевості для лікування хворих.

Кліматотерапія – сукупність методів лікування, що використовують дозований вплив кліматопогодних факторів і спеціальних клімато-процедур на організм людини. Теоретичні основи кліматотерапії розробляє медична кліматологія.

Користувачі природних лікувальних ресурсів – юридичні і фізичні особи, що здійснюють розробку та використання природних лікувальних ресурсів на підставі ліцензій.

Кумисотерапія – застосування кумису з терапевтичною метою.

Курорт – місцевість, що має природні лікувальні фактори та необхідні умови для її використання з лікувально-профілактичною метою. Курорт, крім досліджених природних лікувальних ресурсів, спеціального обладнання для раціонального застосування курортних чинників (бурові свердловини, пункти грязевидобування та регенераційні басейни, лікувальні пляжі) і рекреаційних закладів, передбачає також наявність культурно-освітніх, спортивних, торговельних та інших установ, а також транспортної доступності та інших умов, необхідних для нормальної життєдіяльності, активного і пізнавального відпочинку та лікування.

Курорт бальнеогрязовий – тип курорту, де в якості основних лікувальних факторів використовуються природні мінеральні води і лікувальні грязі.

Курорт бальнеокліматичний – тип курорту, де в якості основних лікувальних факторів використовуються клімат і природні мінеральні води.

Курорт бальнеологічний – тип курорту, де в якості основного лікувального чинника використовуються природні лікувальні води.

Курорт грязьовий – тип курорту, де в якості основного природного лікувального чинника використовуються лікувальні грязі.

Курорт кліматичний – тип курорту, де в якості основного лікувально-профілактичного фактора використовується клімат.

Курортна справа – сукупність усіх видів науково-практичної діяльності з організації і здійснення лікування та профілактики захворювань на основі використання природних лікувальних ресурсів.

Курортографія – розділ курортології, до якого належить опис місце розташування та природних умов курортів і курортних місцевостей з характеристикою їх лікувальних факторів, бальнеотерапевтичних, кліматотерапевтичних та інших закладів для лікування і відпочинку.

Курортна зона – курортний регіон з високою концентрацією здравниць, що об'єднані спільним курортним господарством: єдиними зонами (господарською, сели темною (житловою) та відпочинковою), спільним

транспортним вузлом, спільним курортним парком і спільними курортними медичними об'єктами: водо- і грязелікарнями, питною галереєю, курортною поліклінікою, теренкурами (маршрутами дозованої ходьби) та ін.

Курортна агломерація – вища стадія розвитку курортної зони, при якій усередині її формуються курортні комплекси у вигляді курортних міст або великих курортних селищ, які об'єднані спільними курортними зв'язками.

Курортна місцевість – місцевість з природними факторами, сприятливими для укріплення здоров'я, лікування і профілактики захворювань.

Курортні фактори – природні фактори, що використовуються з метою профілактики, терапії та медичної реабілітації хворих на курортах і в курортних місцевостях.

Курортологія – медична наукова дисципліна, що вивчає цілющі властивості природних фізичних чинників, характер їх дії на організм людини, можливості їх застосування з лікувальними і профілактичними цілями на курортах та у позакурортних закладах, що розробляє показання і протипоказання для санаторно-курортного лікування і методи застосування курортних факторів при різних захворюваннях.

Ландшафтотерапія – умовно виділений метод курортного лікування, при якому використовується благодіючий вплив на організм перебування людини в місцевості з гарним пейзажем.

Лікувально-оздоровча місцевість – територія, що володіє природними лікувальними ресурсами і придатна для організації лікування та профілактики захворювань, а також для відпочинку населення.

Лікувальна фізкультура – метод лікування, заснований на використанні фізичних вправ, широко застосовується в санаторно-курортних умовах з метою зміцнення здоров'я, лікування та попередження хвороб.

Лиманотерапія – комплекс лікувальних процедур, що включають купання в лимані, ванни з лимановою ропою і застосування лиманних грязей в умовах їх природного нагрівання.

Масаж – механічний вплив на тіло руками або масажним апаратом.

Мінеральні води – підземні води, що характеризуються підвищеним вмістом біологічно активних мінеральних компонентів і володіють специфічними фізико-хімічними властивостями.

Мінеральні джерела – природні виходи мінеральної води на земну поверхню.

Медична кліматологія – прикладний розділ на стику кліматології і медицини, що вивчає вплив кліматопогодних факторів на організм людини в умовах трудової діяльності і відпочинку, методи їх використання в лікувальнопрофілактичних цілях.

Медичний (бальнеологічний) висновок – це висновок, зроблений на підставі медико-біологічних та інших спеціальних досліджень складу та властивостей природних лікувальних ресурсів про можливість їх використання з метою лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань.

Особливо цінні та унікальні природні лікувальні ресурси – ресурси, які рідко (не часто) зустрічаються на території України, мають обмежене поширення або невеликі запаси у родовищах та є особливо сприятливими і ефективними для використання з метою лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань.

Пансіонат – оздоровчий заклад типу будинку відпочинку з менш регламентованим режимом, призначене для відпочинку практично здорових людей на курорті або в приміській зоні відпочинку.

Пляж лікувальний – ділянка узбережжя моря, озера, річки, обладнана для проведення лікувально-профілактичних кліматичних процедур і купання під спостереженням медичного персоналу.

Погода – фізичний стан атмосфери в певному місці в даний момент часу.

Природні лікувальні ресурси – мінеральні води, лікувальні грязі, ропа лиманів і озер, лікувальний клімат, інші природні об'єкти та умови, що використовуються для лікування і профілактики захворювань і організації відпочинку. Лікувальні властивості природних об'єктів і умов встановлюються на підставі наукових досліджень, багаторічної практики і затверджуються органом виконавчої влади, що відає питаннями охорони здоров'я.

Псаммотерапія – метод лікування нагрітим сонцем піском у вигляді пісочних ванн.

Радіоактивні мінеральні води – природні або штучно виготовлені води, які містять радіоактивний хімічний елемент радон.

Рекреація – поняття, що охоплює всі види відпочинку, у т.ч. санаторно-курортне лікування та туризм.

Ропа – вода мінеральних озер, лиманів і штучних водойм, що представляє собою насичений сольовий розчин.

Санаторій – медичний заклад, в якому в лікувально-профілактичних цілях використовують природні фактори в поєднанні з фізіотерапією, дієтотерапією, лікувальною фізкультурою та іншими методами лікування.

Санаторно-курортне лікування – вид лікувально-профілактичної допомоги, що надається в спеціалізованих стаціонарних установах і заснований на використанні головним чином природних лікувальних факторів.

Сапропелі – мулові відкладення головним чином прісних водойм, що містять велику кількість органічних речовин, використовуються на курортах для грязелікування.

Солярій – спеціально обладнаний майданчик для проведення сонячних ванн.

Спелеотерапія – метод лікування тривалим перебуванням в умовах своєрідного мікроклімату печер, шахт, гротів, соляних копалень.

Сульфідні мінеральні води – природні води різної мінералізації та іонного складу, які містять понад 10 мг / л загального сірководню.

Таласотерапія – лікування морськими купаннями, зануренням, обтиранням морською водою, використанням клімату морського узбережжя.

Термальні води – підземні води з температурою від 20 С і вище.

Теренкур – метод санаторно-курортного лікування дозованими (дистанція, темп ходьби) сходженнями по розмічених маршрутах.

Торф лікувальний – природні відклади, що складаються з продуктів неповного розпаду болотних рослин в умовах надмірного зволоження і ускладненого доступу повітря.

Хлоридні натрієві мінеральні води – природні води із загальним солевмістом 8-12 г/л, використовують при захворюваннях шлунково-кишкового тракту.

Рекомендована література

Базова література

1. Величко В. В. Організація рекреаційних послуг: навч. посібник; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. 202 с. URL: <http://surl.li/jvdqm>.
2. Влащенко Н. М. Управління курортами : навч. посібник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 226 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/287725594.pdf>
3. Заваріка Г. М. Курортна справа : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2015. 264с. URL : <http://surl.li/jvdsdsk>.
4. Кравець О. М., Рябев А. А. Курортологія : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 167 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/141489399.pdf>.
5. Курортологія та курорти України : навч. посіб. для самостійної роботи студентів VI курсу медичних факультетів при підготовці до практичних занять з навчальної дисципліни «Медична реабілітація» / уклад. С. М. Малахова, О. О. Черепок, Н. Г. Волох. Запоріжжя : ЗДМУ, 2019. 105 с. URL : http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/9487/1/Kurortolohiya_ta_kurorty_Ukrayiny_2019.pdf.
6. Кушнірук Ю. С. Рекреалогія: навчальний посіб. Рівне. НУВГП. 2015. 148 с. URL:<http://p3.nuwm.edu.ua/4684/1/V45.pdf>.
7. Проектування курортів: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [А. А. Мазаракі, С. Л. Шаповал, Л.М. Гопкало та ін.]; за ред.: А. А. Мазаракі; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Київ: КНТЕУ, 2014. 446 с.

Допоміжна література

8. Врублевська О. О., Катеруша Г.П., Гончарова Л.Д. Кліматологія: Підручник. Одеса: Вид-во , 2013. 344с. URL: http://eprints.library.odku.edu.ua/id/eprint/398/1/VrublevskaayaAA_Klimatologiya_2013.pdf.
9. Засновники та визначні діячі курортів України: за ред. М. В. Лободи. Київ: Денеб, 2011, 176с. URL: <https://vafk.org.ua/wp-content/uploads/2018/diyachi.pdf>.
10. Кравець О. М., Байлик С. І. Організація анімаційних послуг в туризмі : навч. посібник. Харків. Нац. Ун-т міськ. Госп-ва ім. О. М. Бекетова. 2-ге вид., перероб. і доп. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 335 с. URL:<https://core.ac.uk/download/pdf/141489395.pdf>.
11. Німець Л. М. Туристсько-рекреаційні ресурси світу : навчально-методичний посібник / Л. М. Німець, Г. О. Кулешова, А. В. Соколенко. – Х., ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 102 с. URL:<http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/handle/123456789/11926>.
12. Основи фізичної реабілітації. Магльований А., Мухін В., Магльована Г. Львів, 2006. 150с. URL: <http://surl.li/onlu>.
13. Рекреаційна географія: навч. посібник / М. М. Покогодна; Харк. нац. акад.

міськ. госп-ва. Харків : ХНАМГ, 2012. 275 с https://tourlib.net/books_ukr/pokolodnarg.pdf.

14. Смочко, Н., Лужанська, Т., & Смочко, М. (2022). Спа-індустрія як детермінант розвитку медичного туризму. *Інновації та технології в сфері послуг і харчування*, 1(5), 72-78. [https://doi.org/10.32782/2708-4949.1\(5\).2022.13](https://doi.org/10.32782/2708-4949.1(5).2022.13)

15. Сухаренко В. В. Стан та особливості ресурсного забезпечення санаторно-курортної галузі України в контексті реформи охорони здоров'я. *Ефективність державного управління : зб. наук. пр.* Вип. 1/2(70/71). Львів: НЛТУ України, 2022. С. 51–59.

16. Феномен туризму: розмаїття сенсів : монографія ; за ред. О. О. Красноручького, Н. І. Моїсєєвої. Харків : Видавництво «Стильна типографія», 2019. 252 с. URL: <http://surl.li/jvdza>.

Законодавчо-нормативні акти

17. Про курорти : Закон України від 5 жовтня 2000 року № 2026-III/ Верховна Рада України. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14#Text>.

18. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року : Розпорядження КМУ від 16 березня 2017 р. № 168-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text>.

19. Порядок здійснення медико-біологічної оцінки якості та цінності природних лікувальних ресурсів, визначення методик їх використання : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 02.06.2003 № 243. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0752-03#Text>.

20. Загальне положення про санаторно-курортний заклад : постанова КМУ від 11 липня 2001 р. № 805. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/805-2001-%D0%BF#Text>.

21. Порядок створення і ведення Державного кадастру природних територій курортів : Постанова КМУ 23 травня 2001 р. № 562. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/562-2001-%D0%BF#Text>.

22. Порядок розроблення та затвердження спеціальних методик щодо економічного обґрунтування проектів розвитку курортів та економічної оцінки їх природних лікувальних ресурсів : Постанова КМУ 6 травня 2001 р. № 452. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/452-2001-%D0%BF#Text>.

Допоміжні ресурси

23. Державна установа «Український науково-дослідний інститут медичної реабілітації та курортології Міністерства охорони здоров'я України» : офіційний веб-сайт. URL: <https://kurort.gov.ua/>

24. Укрпрофоздоровниця : офіційний веб-сайт. URL: <http://ukrzdrav.com>.

САНАТОРНО-КУРОРТНА СПРАВА

Методичні рекомендації

Укладач: **Павлюк** Світлана Іванівна

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Ум. – друк. арк.4,0Тираж 5 прим.

Надруковано у видавничому відділі Миколаївського національного
аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, буд. 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.